

Ukrajina

Demonstranti obsadili radnici v Kyjevě, žádají odchod prezidenta

Statisíce lidí protestovaly proti odmítnutí asociační dohody s EU

Opozice se bojí, že vláda vyhlásí na Ukrajině výjimečný stav

Marek Hudema
marek.hudema@economia.cz

S voláním „My jsme pro EU“ a „Pryč s vládou“ vyhnalo včera zhruba 350 tisíc demonstrantů policisty z náměstí Nezávislosti v ukrajinské metropoli Kyjevě. Protestující z krajně pravicové nacionalistické strany Svoboda se dokonce zmocnili části radnice a jejich vůdce Oleh Tahnybok vyzval ke generální stávce.

Mezi Evropou a Ruskem

Demonstrace na Ukrajině vypukly minulý týden poté, co ukrajinské vedení v čele s prezidentem Viktorem Janukovyčem prohlásilo, že nepodepíše asociační dohodu s Evropskou unií. I když smlouva

neznamená vstup Ukrajiny do EU, je vnímána jako signál orientace země: buď na Evropu, nebo na Rusko. Právě Moskva na Ukrajinu tlačila, aby smlouvu nepodepisovala, a vyhrožovala ekonomickými sankcemi.

Protestující chtějí revoluci

Opozice, která má podporu především na západě země, teď požaduje odstoupení Janukovyče. „Kradou náš sen. Jestli vláda nechce plnit vůli lidí, tak taková vláda a prezident tu nebudou,“ řekl na včerejší demonstraci Vitalij Kličko, pravděpodobný prezidentský kandidát opozice. „Už to není demonstrace. Je to revoluce,“ prohlásil další opozičník, bývalý ministr vnitra Jurij Lucenko. Dav pak odpověděl skandováním: „Revoluce, revoluce.“

Mezitím vypukly násilnosti u kyjevského sídla prezidenta Janukovyče. Protestující se tam pokusili prorazit policejní kordon. Opozice odpovídá násilím. Tvrdí, že mohlo být vyprovokované vládou. „Víme, že prezident si toto přeje, aby mohl vyhlásit v zemi výjimečný stav,“ prohlásil Arsenij Jacenjuk z opoziční strany Všeuukrajinský svaz Vlast.

Policie pohrozila rozeznáním demonstrací. V noci na neděli totiž na návrh městských úřadů zakázal kyjevský soud od prvního prosince do sedmého ledna demonstrace v centru města. Ministr vnitra Vitalij Zacharčenko pak varoval před nestabilitou, která by mohla vést ke „krveprolití“ a „chaosu“.

Už v sobotu rozeznala protesty na náměstí policie. Záběry ukazující policisty bijící zkrvavené demonstranty však jen dostaly do ulic další Ukrajince a Evropská unie zásah policie tvrdě odsoudila.

Prezident může padnout

Zatím není jasné, zda protesty povedou k pádu prezidenta Janukovyče. Podle listu Financial Times si někteří poradci vysokých státních činitelů myslí, že to není vyloučeno. Janukovyč může ztratit většinu v parlamentu.

Prezidentovi už prý nevěří ani lidé z tradičně proruské východní Ukrajiny. „Nedostali včas věsty a nechtějí ho podporovat,“ tvrdí Mychajlo Volynec, šéf nezávislých hornických odborů. Právě horníci na východě země byli Janukovyčovou oporou. Volynec je ovšem ve spojení s opozicí.

ÚTOK NA PREZIDENTSKÝ ÚŘAD Dav demonstrantů včera v Kyjevě zaútočil na sídlo prezidenta Janukovyče. Opozice se obává, že toho vláda využije k vyhlášení výjimečného stavu a násilnému potlačení protestů. FOTO: ČTK/AP

Jihovýchodní Asie

Thajská opozice vyzvala k puči, premiérka se skrývá

Marek Hudema
marek.hudema@economia.cz

„Vyzýváme všechny Thajce, aby se k nám připojili,“ ozývalo se včera z vysílání veřejnoprávní thajské televize i většina dalších televizních stanic. Šlo o výzvu k „lidovému puči“, kterým chce opozice svrhnout současnou thajskou premiérku Jinglak Šinavatrovou.

Výsledkem byla snaha demonstrantů obsadit vlní budovy, kterých se za více než týden nepo-

kojů dosud nezmocnili, a policejní ústředí. Protestující použili zápalné bomby, klacky a kameny. Policie nasadila vodní děla a slzný plyn. Premiérka musela před demonstranty uprchnout z budovy policejního sportovního klubu, kde plánovala tiskovou konferenci a skrývá se na neznámém místě.

Bangkok nyní žije v obavě z dalších ještě násilnějších protestů. O víkend bylo při srážkách mezi přívrženci a odpůrci premiérky zabito několik lidí a desítky byly zraněny. Podle thajských úřadů země

kvůli nepokojům přijde o miliony dolarů.

Už nyní přijelo do země o tři sta tisíc turistů méně, než se původně předpokládalo. Více než dvacet států, včetně České republiky, varovalo své občany, aby se vyhnuli cestování do míst, kde demonstrace probíhají. Turismus přitom tvoří v Thajsku přes sedm procent tamního HDP a závisí na něm přímo či nepřímo skoro pět milionů lidí. Bangkok se stal nejpobulárnějším městem světa a mělo ho letos navštívit téměř 16 milionů turistů.

Vyzývá na pondělí ke generální stávce. Vyzývá všechny Thajce, aby se k nám připojili a svrhli vládu.

SUTHEP THAUGSUBAN
vůdce protestů opoziční Demokratické strany

Vláda povolala na pomoc policii armádu. Vojsko prý není ozbrojeno a nemá násilně zasahovat. Přitom právě zásah armády může bitvu mezi premiérkou a opozicí vedou Suthepem Thaugsubanem rozhodnout. Premiérčin bratr, telekomunikační magnát Tchaksin Šinavatra, byl totiž od moci odstraněn před sedmi lety právě vojenským převratem. Podle některých politologů jde demonstrantům o vyvolání zásahu armády.

Současně demonstrace spustil návrh zákona o amnestii, který by

mohl umožnit návrat Šinavatrovy do vlasti. Ten byl krátce po svém svržení obviněn z korupce a zneužití moci a odsouzen. Nyní žije v Dubaji, aby se vyhnul trestu. Opozice ale tvrdí, že ve skutečnosti řídí zemi přes svoji sestru Jinglak. Ta se stala premiérkou po volbách v roce 2011.

Vládnoucí strana PTP sourozenců Šinavatrových je považována za populistickou a prohlašuje se za zastávce chudých hlavně z venkova. Naproti tomu opoziční Demokratická strana má podporu spíše ve městech – u střední třídy a u tradičních elit spojených s královským dvorem. Většina Thajců, asi dvě třetiny obyvatel, ale žije na venkově.

Maďarsko

Orbán v EU vytvořil unikátní politický model: mafiánský stát

Martin Ehl
martin.ehl@economia.cz

Viktoru Orbánovi se podařilo vytvořit v Maďarsku svébytný model mafiánského státu uprostřed Evropské unie, který by se za určitých okolností mohl přenést i do jiných zemí. K tomu závěru došli ve svých studiích přední maďarští levicoví a liberální intelektuálové v knize „Maďarská chobotnice“. Ta se v minulých dvou týdnech od svého vydání dočkala dotisku a stala se i přes vyšší cenu velmi dobře prodávaným titulem.

„Zatímco běžný oligarchický model znamená, že oligarchové se snaží ovlivňovat politiku, tak v Maďarsku se stalo něco opačného: politická organizace získala moc a shora obsazuje ekonomické pozice. Tvoří tak své vlastní oligarchy,“ řekl v rozhovoru s HN Bálint Magyar, spoluautor knihy. Magyar je bývalým disidentem, členem vedení zanikající liberální strany a dvakrát byl i ministrem školství. Vzhledem k tomu, jak hluboce je

MAĎARSKÁ CHOBOTNICE Bálint Magyar vedl tým autorů, kteří originálně popsali systém vlády Viktora Orbána. FOTO: ARCHIV HN, WIKIPEDIE

maďarská společnost rozdělena, se jím připravená kniha v opozičních kruzích stala okamžitě populární.

Maďarsko čekají příští rok na jaře parlamentní volby, v nichž bude Orbánova strana Fidesz obhajovat dvoutřetinovou většinu v parlamentu. Při roztržičnosti levicové

a liberální opozice má Fidesz naději svoji pozici obhájit.

Magyar se označováním knihy za předvolební publikaci brání. „Autoři jsou přední maďarští intelektuálové, akademici. Text je sociologický, deskriptivní,“ uvedl. Podle něj a dalších autorů Viktor Or-

bán vytvořil uvnitř členského státu Evropské unie něco, co lze srovnat pouze se systémem v Rusku a dalších postsovětských republikách, kde si vládnoucí rodiny a klany pojišťují svoji moc. „Je to režim charakterizovaný kategorií adoptované rodiny připomínající strukturu mafie,“ vysvětluje Magyar svoji koncepci.

„Rozdíl je v tom, že když klasický mafiánský kmotr prosazuje svoji moc za hranicemi rodiny, tak narazí na orgány státu. V tomto případě se ale jako mafie chová sám stát,“ řekl Magyar a srovnává situaci současného Maďarska s vývojem v Rusku, Bělorusku, Ázerbájdžánu či v Černé Hoře nebo Makedonii.

Fidesz přišel k moci v roce 2010 s rétorikou, že je třeba vyměnit postkomunistické elity, které se po roce 1989 zakonzervovaly a ovládly stát i ekonomiku. Jaký je rozdíl mezi dřívější vládou premiéra Ference Gyurcsánye, který se díky privatizaci a komunistickým konexím stal miliardářem, a Viktorem Orbánem, který si vytvořil své oligarchy? „Gyurcsány přišel

do politiky už jako bohatý muž. Koncentrace moci a osobního bohatství nebyla tak přímo propojena s politickým systémem,“ odpovídá Magyar. Fidesz si v interpretaci autorů „Maďarské chobotnice“ nejprve dvacet let budoval „poslušnou armádu“, která nyní plní příkazy svého kmotra a ovládá všechny klíčové posty ve státě.

Nebezpečí nového modelu vlády spočívá v tom, že vznikl v členské zemi Evropské unie. Maďarsko se po dvaceti letech směřování na Západ nyní podle Magyara začíná opět orientovat na Východ.

Orbánova popularita mezi polskou pravici svědčí o tom, že tento model by se mohl opakovat i v jiných postkomunistických státech EU. „Pokud by bratři Kaczyňští v Polsku měli dvoutřetinovou většinu, pokud by ji měli rumunský prezident Basescu či premiér Ponta nebo nějaký bulharský lídr, pokud by nemuseli hledat konsenzus na změnu ústavy a mohli svévolně nominovat své lidi na pozice v demokratickém systému, tak by velmi lehce sklouzli ke směru, jímž se vydal Fidesz,“ domnívá se Magyar.

První zahraniční reakce mu dávají za pravdu. „Po této knize se Západ už nemůže na střední Evropu dívat stejnýmá očima jako dopsud,“ podotkl americký politolog a historik maďarského původu Charles Gati z Johns Hopkins University ve Washingtonu.

Briefing

TYROLSKO/BAVORSKO
Plánovaná demonstrace obyvatel Rakouska a sousedního Bavorska, kteří se bouří proti nově zavedeným kontrolám dálničních známek, včera na více než tři hodiny přerušila provoz na frekventované dálnici A93/A12 do tyrolských Alp mezi německým Kiefersfeldenem a rakouským Kufsteinem. Vídeň od včerejška zrušila výjimku, jež garantovala, že řidiče při jíždě na dálnici do Německa po krátkém úseku dálnice nebude rakouská policie kontrolovat, což znamenalo, že si automobilisté nemuseli kvůli několika minutám jízdy kupovat dálniční známku. Dálnici hojně využívají turisté, kteří míří do tyrolských Alp a sjíždějí právě u Kufsteinu.

NEW YORK
V newyorské čtvrti Bronx vykolejil příměstský osobní vlak. Několik vagonů sjelo z trati a skončilo pod hladinou řeky Hudson. Na místě byla podle prvních informací řada zraněných a několik mrtvých. Vlak příměstské železnice Metro-North havaroval poblíž stanice Spuyten Duyvil v Bronxu.

GLASGOW
Záchranáři ve skotském městě Glasgow také včera vyprošťovali těla lidí, kteří nepřežili páteční havárii vrtulníku. Pád stroje na střechu oblíbeného baru v centru města si vyžádal osm mrtvých a tři desítky zraněných. Při havárii zemřela tříčlenná posádka helikoptéry a pět návštěvníků baru. **ČTK**